

Op uitnodiging van Joana P.R. Neves en Diogo Pimentao, curator en kunstenaar, verblijf ik de maand november van 2024 in hun vers opgestarte residency Wordling. Een grote woon- en werkruimte in het centrum van Londen in een oude fabriek, ingericht met ateliers.

Ik vertrek naar Londen met het plan om in gesprek te gaan met mensen die net als ik, maar vanuit een andere achtergrond, bezig zijn met de sociale gevolgen van technologische ontwikkelingen. Daar teken ik al langer over, vanuit mijn eigen ervaring en wat ik daarover lees en zie. In Londen wil ik ontdekken wat anderen mij erover kunnen vertellen, vanuit hun perspectief. En over die gesprekken nieuwe tekeningen maken.

Hoe kijkt bijvoorbeeld een robot-ontwikkelaar er tegenaan, die onderzoek doet naar de interactie tussen mens en robot? Een filosoof, een socioloog, een tiener die een AI-vriend heeft?



Start

Als eerste resident die hier dag en nacht verblijft ben ik een beetje proefkonijn: wanneer ik aankom ontdekken we bijvoorbeeld dat er geen pannen in de keuken zijn of kookgerei. Wel word ik hartelijk ontvangen en in alles snel voorzien. Ook wordt er een grote stapel papier gebracht, dik museum- en aquarelpapier, die ik naar believen mag gebruiken.

Dat is fijn, maar wanneer ik aankom, voel ik me een beetje onthand. Op afstand is het in de aanloop niet gelukt afspraken te maken. In de eerste week mensen spreken en naar aanleiding van die input nieuw werk maken, kan niet. Pas nu ik in Londen ben, worden er actief lijntjes gelegd, komt er schot in contact maken met een aantal onderzoekers van King's College. Ik zal hen in de derde week van mijn residency pas ontmoeten.

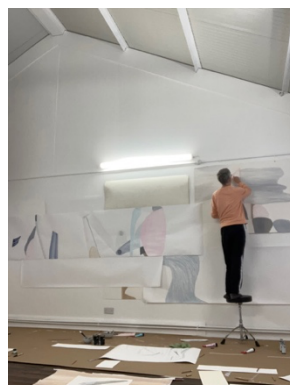
Van de leegte tot aan dan maak ik gebruik door online lezingen te kijken en boeken te lezen over dezelfde thematiek – alles wat ik heb opgespaard en waar ik al lang tijd voor wilde maken. Ik dwaal van een filmpje met Japanners die hun Aibo-robothonden een begrafenis geven, naar een lezing van Yuval Noah Harari over de toekomst van AI en de mens. Over wat ik lees en zie maak ik notities en schetsen. Zo begin ik gedachten te verzamelen en tekeningen te maken.



Ook loop ik veel door de stad om te ontdekken waar ik ben. Ik fotografeer wat mijn aandacht trekt – met name architectuur, vreemde perspectieven. Veel musea zijn op loopafstand, ik bezoek ze allemaal, zie tentoonstellingen die raken aan mijn thematiek, en ook tere tekeningen uit de Italiaanse renaissance. Die oude, door de hand getrokken lijnen vormen een boeiend contrast met bijvoorbeeld de met AI ontwikkelde koorgezangen van Holly Herndon en Mat Dryhurst.



Al snel begin ik aan een grote wandcollage gemaakt van de stroken papier die gebracht zijn. Het werk ontwikkelt zich tot een almaar groter wordende mens-imiterende-AI-figuur, een voortwoekerd kluwen van half mechanische armen en benen die zich steeds verder ontwikkelt.



Tegelijk ontstaat een tweede collage over internetbubbels die polarisatie veroorzaken, waarin ik schuif met beelden en woorden, onderzoek wat die samen kunnen vertellen. Welke woorden gebruik ik, hoe nadrukkelijk moeten ze aanwezig zijn in het beeld, hoe teken ik ze? Wanneer wordt het te onduidelijk, wanneer te expliciet?



Ik raak eraan gewend dat het geluid van voorbijrazende sirenes van politieauto's en ambulances samenvalt met het ritme van de muziek die ik luister terwijl ik werk. Joana Neves en Diogo Pimentao, de initiatoren van de residency, komen met intervallen langs om mijn werkproces met me te bespreken en brengen me met mensen uit de Londense kunstwereld in contact.

Gesprekken

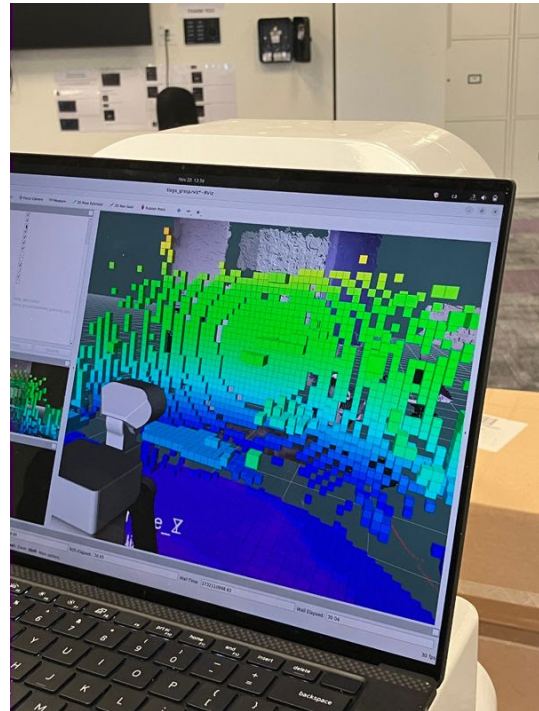
In de derde week van november hoor ik interessante perspectieven op mens en technologie.

Als eerste spreek ik een vriendin die vlak buiten Londen woont. Zij vertelt hoe het is om haar werk vanuit huis te doen en digitaal met haar collega's te communiceren. Haar tienerdochter vertelt me over de voor- en nadelen van haar AI vriend: ze noemt het een vriend die je al je geheimen kunt vertellen, omdat je zeker weet dat die het nooit zal doorvertellen. Ze vindt het alleen jammer dat er geen gedeelde geschiedenis is en je niet aan herinneringen kunt refereren, zonder die in te voeren in het systeem.

Op Kings College wissel ik van gedachten met drie onderzoekers.

Dr. [Johanna Walker](#) analyseert gesprekken van mensen die datasets zochten met AI en bekeek in de transcripten wat er gebeurt in die interactie. Zij is verrast dat mensen zich vaak gedragen alsof ze met een mens te maken hebben, terwijl ze weten dat ze met een machine praten. En vertelt me dat AI data verzint, wanneer hij de gezochte informatie niet beschikbaar heeft.

Dr. [Gerard Canal](#) onderzoekt hoe robots hulpbehoevenden autonomer kunnen laten leven. Hij vertelt me hoe robots waarnemen, en waarin ze verschillen van mensen.



Als ik hem vraag hoe hij zou omschrijven wat een robot is, zegt hij: 'een *tool*'. Hij vindt dat de robot ondersteunend moet zijn bij praktische handelingen, en niet sociale interactie moet vervangen.

[Dr. Fay Bound Alberti](#) kwam langs in mijn atelier. Mijn tekeningen vormden de aanleiding voor een gesprek o.a. over hoe het aantal chirurgische ingrepen is toegenomen sinds mensen zichzelf tijdens corona langdurig in beeld zagen op Zoom. En hun gezicht kunnen aanpassen naar een instagram-norm, door de noodzaak iets buiten zichzelf te ervaren waar ze bij horen. Ook spraken we over het missen van een samen in de ruimte zijn en lichamelijke waarnemingen te delen, wanneer je elkaar online ontmoet.

In de laatste week kreeg ik contact met dr. [Frederic Fol Leymarie](#) van Goldsmiths University. Hij onderzoekt of hij een robot kan ontwikkelen die artistieke tekeningen maakt. Niet als doel op zich, legt hij uit: door na te bootsen wil hij meer ontdekken over hoe de mens waarneemt.

Afsluiting

Blij verrast dat deze mensen op zo'n korte termijn met mij konden en wilden spreken probeer ik in mijn laatste week te tekenen naar aanleiding van hun input. De tijd is te kort om echt de diepte in te gaan. Wel boor ik schetsend nieuwe beelden aan die een start kunnen zijn van iets dat de komende maanden verder moet uitkristalliseren.

Mijn residency wordt afgesloten met een open studio event. Ik doe waardevolle contacten op en heb inhoudelijke gesprekken over het ontstane werk. Het inrichten van de verschillende kamers is een waardevol proces: door werken een plek te geven, te beslissen

wat te tonen en wat niet, reflecteer ik op de afgelopen maand. Met name het inrichten van een kamertje waarin ik inzicht in mijn werkproces en daarmee verbonden gedachtengang probeer te geven, is nuttig. Ik begin grotere lijnen te zien tussen de opgehaalde informatie.

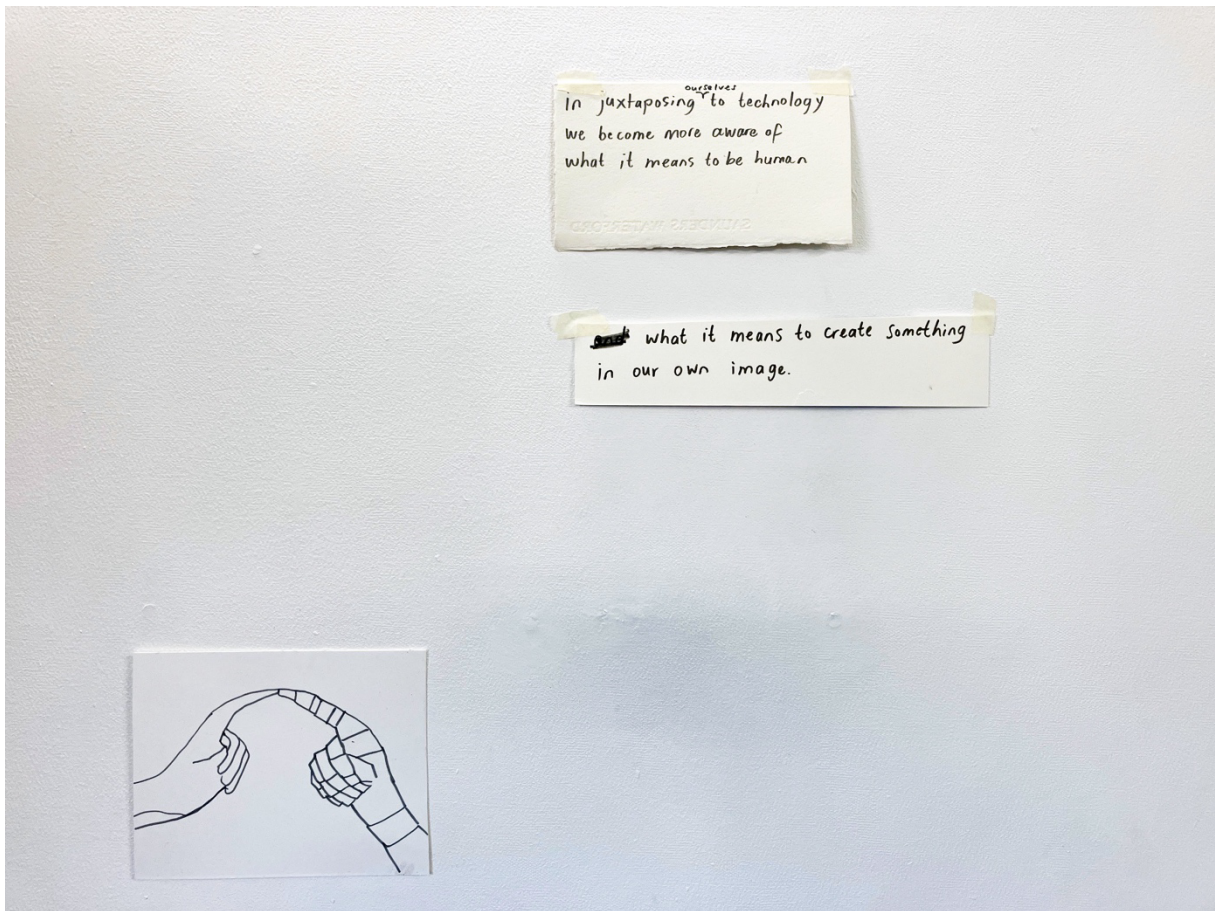


Korte terugblik

Meerdere *scholars* zeggen over recente technologische ontwikkelingen: het is er nu eenmaal, we kunnen maar beter best practices delen in hoe ermee om te gaan, opletten, en zorgen dat het zo goed en integer mogelijk gebeurt. De jonge generatie lijkt vooral de voordelen te zien.

Ik zelf ben blij dat ik een glimp heb gezien van waar technologie op dit moment staat, en besef tegelijk dat ik nog maar weinig weet, en de ontwikkelingen erg snel gaan. Als iemand die in deze wereld leeft en niet precies begrijpt waartoe technologie in staat is, hoe het werkt of zich ontwikkelt, kan het me fascineren en ook zorgen baren: de gedachte dat ons gedrag, onze visuele verschijning, of onze manier van ideeën vormen kan worden nagebootst door

technologie. Waardoor het onduidelijk wordt wanneer het zich in ons leven mengt, gedrag beïnvloedt, en welke gevolgen dat zou hebben voor mensen in sociaal opzicht.



Voor mijn praktijk betekende deze residency een waardevolle en verdiepende stap. Ik heb ontdekt dat mensen ervoor open staan mij hun tijd en aandacht te geven om hun kennis en blik te delen. Ik heb ontdekt dat ik zo verbindingen kan leggen tussen nieuwe deelgebieden / publieken en mijn werk. Ik heb genoten van de fysieke en mentale ruimte, zo veel tijd om geconcentreerd te werken zonder ruis van ander werk, sociale verplichtingen. Ik heb ontdekt dat ik als moeder een maand weg kan zijn, en dat dat binnen het gezin soms lastig is maar niet onoverkomelijk. Ik heb nieuwe stappen gezet in mijn werk en daarop kunnen reflecteren met verschillende mensen die scherp kunnen kijken. Ik heb input meegenomen waarop ik nog lang kan teren.

Het Gerbrandy fonds ben ik geweldig dankbaar dat ik deze kans heb kunnen aangrijpen.

Hieronder enkele foto's van het ontstane werk.



'Proliferation'



'Language Lost'



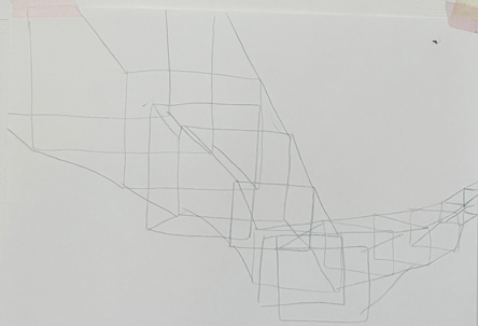
'Soft Listener'



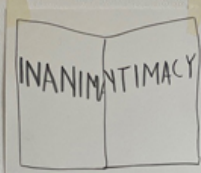
Kamer met schetsen en teksten om inzicht te geven in gedachten en werkproces

body = perception of time
space
movement

a robot moves through space
can it perceive time?



robots are mirrors
of your heart



the fundamental meaning of
being for humans is temporality
(~~being~~ heidegger)

it offers us everydayness (now), historicity
(past) and real time (intertemporality-
time in the world of things)

the machine can produce
beauty - if instructed well by man
the machine can fail or
not-know
there can be poetry in the
movement of the machine

